

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2024. № 12.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.12.32>

УДК 658.8:659.2:504

Н. М. Чуприна,

*д. е. н., професор, професор кафедри маркетингу та логістики,
Український державний університет науки і технологій ННІ «УДХТУ»
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4035-8934>*

О. В. Кучкова,

*к. е. н., доцент, завідувачка кафедри маркетингу та логістики,
Український державний університет науки і технологій ННІ «УДХТУ»
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9249-0216>*

В. В. Журавель,

*старший викладач кафедри маркетингу та логістики,
Український державний університет науки і технологій ННІ «УДХТУ»
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7914-0476>*

Г. Є. Доценко,

*старший викладач кафедри маркетингу та логістики,
Український державний університет науки і технологій ННІ «УДХТУ»
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9962-8225>*

М. А. Худомака,

*викладач кафедри маркетингу та логістики,
Український державний університет науки і технологій ННІ «УДХТУ»
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4076-2862>*

**МАРКЕТИНГ, МАСОВА КОМУНІКАЦІЯ ТА ІНФОРМАЦІЯ З
ФІНАНСУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ РОЗРОБОК**

N. Chupryna,

*Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of
Marketing and Logistics, Ukrainian State University of Science and Technologies*

O. Kuchkova,

*PhD in Economics, Associate Professor, Head of the Department of Marketing and
Logistics, Ukrainian State University of Science and Technologies*

V. Zhuravel,

*Senior Lecturer of the Department of Marketing and Logistics,
Ukrainian State University of Science and Technologies*

H. Dotsenko,

*Senior Lecturer of the Department of Marketing and Logistics,
Ukrainian State University of Science and Technologies*

M. Khudomaka,

*Lecturer of the Department of Marketing and Logistics,
Ukrainian State University of Science and Technologies*

MARKETING, MASS COMMUNICATION AND INFORMATION ON FINANCING ENVIRONMENTAL DEVELOPMENTS

Фінансування наукових винаходів, особливо з екологічних питань є досить важливим питанням як для України, так і для інших країн, особливо країн з розвинутим промисловим виробництвом є досить актуальним питанням. У роботі зазначена необхідність до створення ефективних комунікаційних стратегій, спрямованих на популяризацію екологічних ініціатив серед потенційних інвесторів та громадськості. Практичні інструменти маркетингу та масової комунікації повинні сприяти залученню фінансування, а також підвищенню обізнаність споживачів та громади щодо застосування екологічних розробок. Більш ефективно залучення фінансових ресурсів для екологічних розробок можливо завдяки використанню сучасного маркетингу та масової комунікації. Все це сприяє

створенню інноваційних екологічних технологій та їх успішному впровадженню.

Сьогодні, практично всі промислові підприємства України потребують оновлення та модернізації виробництва з погляду екологічної складової. Але, нажаль, особливо в умовах економічної кризи, промислові підприємства не мають достатньо коштів для купівлі та втілення в життя екологічних проектів. Виникнення екологічних проблем у підприємств промисловості несуть за собою негативні наслідки не лише для підприємства, але й для країни в цілому. Фінансування екологічних розробок та їх впровадження на промислових підприємствах державою, безумовно, є досить привабливим для підприємств, але не можливим. За державні кошти, нажаль, не можуть бути реалізовані всі екологічні проекти. Довіра до екологічних інновацій та мобілізації фінансових ресурсів має досить велике значення при отриманні фінансування екологічних розробок. Ефективне задіяння інструментів маркетингу повинно сприяти інтеграції фінансових ресурсів у сферу екологічних інновацій.

На сьогоднішній день фінансування екологічних розробок повинно стати пріоритетним в розвитку промислових підприємств та формування бюджету підприємства (доходної та розхідної частини), зокрема для підприємств з підвищеним екологічним ризиком, таких галузей промисловості, як хімічна і нафтохімічна галузь; паливна промисловість; чорна металургія; кольорова металургія. Але, на сьогоднішній день пріоритетним напрямком роботи підприємств промисловості стала політика виживання в умовах кризи та зміни ринків збуту своєї продукції в зв'язку з ситуацією, яка склалася в Україні.

Financing scientific inventions, especially on environmental issues, is a very important issue for both Ukraine and other countries, especially countries with developed industrial production, is a very relevant issue. The work indicates the need to create effective communication strategies aimed at popularizing

environmental initiatives among potential investors and the public. Practical marketing and mass communication tools should help attract financing, as well as raise awareness of consumers and the community about the use of environmental developments. More effective attraction of financial resources for environmental developments is possible through the use of modern marketing and mass communication. All this contributes to the creation of innovative environmental technologies and their successful implementation.

Today, almost all industrial enterprises in Ukraine need to update and modernize production from the point of view of the environmental component. But, unfortunately, especially in conditions of economic crisis, industrial enterprises do not have enough funds to purchase and implement environmental projects. The emergence of environmental problems in industrial enterprises has negative consequences not only for the enterprise, but also for the country as a whole. Financing of environmental developments and their implementation at industrial enterprises by the state is certainly quite attractive for enterprises, but not possible. Unfortunately, not all environmental projects can be implemented with state funds. Trust in environmental innovations and mobilization of financial resources is of great importance in obtaining financing for environmental developments. Effective use of marketing tools should contribute to the integration of financial resources into the field of environmental innovations.

Today, financing of environmental developments should become a priority in the development of industrial enterprises and the formation of the enterprise budget (income and expenditure), in particular for enterprises with increased environmental risk, such industries as the chemical and petrochemical industry; fuel industry; ferrous metallurgy; non-ferrous metallurgy. But, today, the priority direction of industrial enterprises has become a policy of survival in the conditions of crisis and changes in the markets for their products due to the situation in Ukraine.

Ключові слова: маркетинг, масова комунікація, фінансування, екологічні розробки, сталий розвиток, інновації.

Keywords: marketing, mass communication, financing, environmental developments, sustainable development, innovation

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Фактори, що можуть вплинути на зміщення пріоритетів роботи в бік більш ефективного вирішення екологічних проблем на промислових підприємств є досить різними, але майже всі вони можуть бути сформувані та реалізовані державними органами. Підприємство може як купувати нові наукові розробки, так і утримувати штат своїх науковців для розробки наукових заходів, але це є досить дорогим задоволенням для сучасних промислових підприємств України. Тому необхідно знаходити шляхи та можливості для купівлі наукових винаходів, а з вирішення екологічних питань особливо як у українських науковців так і в інших країнах (за умов відсутності такого роду національних розробок).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню фінансування екологічних розробок та впровадження їх виробництво, інвестування коштів в довгостроковий чи короткостроковий екологічний проект займаються видатні українські та іноземні вчені: І. Бистряков [1], О. Веклич [2], З. Герасимчук [3], Л. Мельник [4], Г. Погріщук [5], О. Скакальський [6], М. Хвесик [7], Л. Горбач [8], Є. Хлобистов [9], та інші. Однак, необхідно зауважити, що дослідженню динаміки вкладання коштів промислових підприємств у екологічні розробки та динаміка цих вкладень в сучасних умовах українських реалій ще повністю не висвітлено.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Визначення взаємодії науковців та промисловців в питаннях фінансування екологічних розробок.

Виклад основного матеріалу дослідження. Найбільш важливою складовою у взаємодії підприємств та наукових організацій є кошти, які підприємство може вкласти в наукові розробки, особливо розробки, які стосуються вирішенню екологічних проблем. Розвиток науки потребує вкладання коштів та вдосконалення знань науковців. При проведенні маркетингового дослідження та виявленні фінансових можливостей підприємства, та співпраці науковців і підприємців були опитані дві групи респондентів: перша група – науковці – екологи, друга група – представники підприємств промисловості. Для цього було запропоновано відповісти на фільтруюче питання. Науковцям – екологам було запропоновано відповісти на наступне питання:

«Чи звертаються до Вас промислові підприємства із замовленням на екологічні розробки:

△ Так

△ Ні

Якщо так, то з якою періодичністю:

△ 1 раз на місяць;

△ 1 раз на рік;

△ 1 раз в шість місяців;

△ 1 раз в п'ять років

△ свій варіант».

Серед 43 опитаних респондентів 17 (39,5%) відповіли, що до них зверталися представники промислових підприємств з заказом екологічних розробок, однак, до більшості респондентів 26 (60,5%) промислові підприємства не зверталися з такою пропозицією. Більш наглядно даний розподіл ми можемо бачити на рис. 1

Відфільтрувавши, за допомогою даного питання, науковців, до яких не зверталися промислові підприємства із замовленням на екологічні розробки, подальше дослідження будемо проводити, лише серед 39,5 % опитаних респондентів, які відповіли на дане питання «Так».

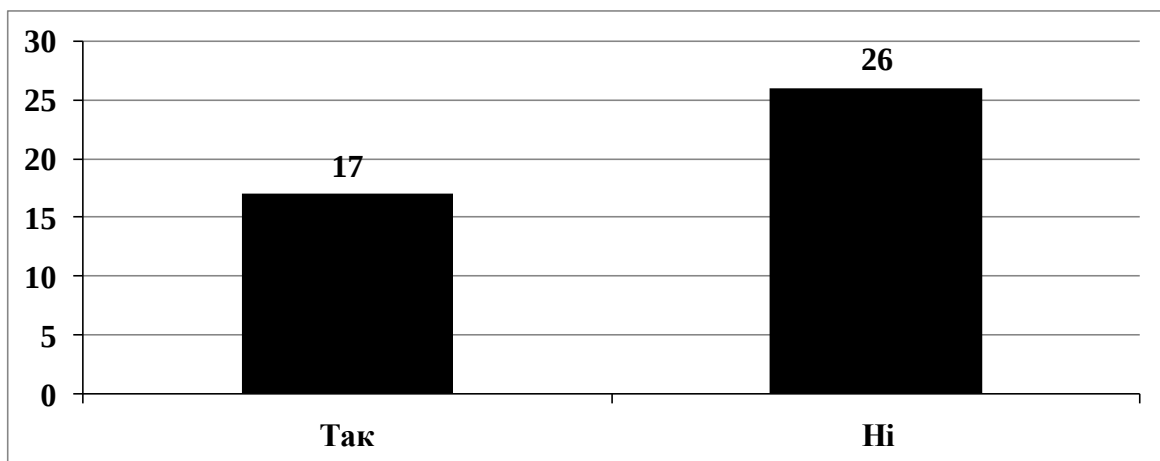

Рис. 1. Результати дослідження стосовно звернень промислових підприємств до науковців-екологів з приводу замовлення екологічних розробок

Аналізуючи проведено дослідження, ми можемо зауважити, що підприємства промисловості не використовують науковий потенціал в повному обсязі, зокрема в екологічних розробках. Більше 50 % респондентів, які були науковцями – екологами, відмітили, що підприємства не звертаються до них з приводу наукових розробок та модернізації виробництва з урахуванням екологічної складової. Відсутність попиту на наукові розробки веде до ряду негативних факторів, основними з яких є:

- відсутність зацікавленості у науковців в нових розробках;
- кошти на фінансування нових розробок не поступають до наукових організацій та дослідних центрів;
- наукові підприємства не володіють інформацією, в чому у підприємств виникає проблема, тобто в якому напрямку підприємство потребує допомоги науковців;
- виникає розрив між інтересами промислових підприємств та наукових організацій.

Всі ці фактори призводять до зменшення конкурентоспроможності, як підприємств промисловості (через втрату іміджу новаторів), а також науковців, з боку апробації та впровадження їх розробок на виробництві.

Джерелом інформації та комунікації між підприємствами промисловості та науково – дослідними центрами можуть стати:

- в першу чергу – особисті контакти між науковцями та промисловцями;
- як особисті рейтинги науковців в тій чи іншій сфері, так і рейтинг самого науково – дослідного закладу;
- проведення досліджень в напрямку, який може зацікавити підприємство;
- участь і підприємств, і наукових організацій у виставках, ярмарках та наукових конференціях з важливих питань, в тому числі і екологічних;
- втручання держави в процес об'єднання зусиль науковців та промисловців.

Наступним етапом нашого дослідження є визначення частоти запитів промислових підприємств та їх періодичність. Необхідно зазначити, що три респондента - науковця дали власну відповідь з приводу періодичності звернень промислових підприємств, а саме: «декілька разів на рік», «3-4 рази на рік», «постійно». Більш наглядно, частоту звернень промислових підприємств ми можемо бачити на рис. 2.

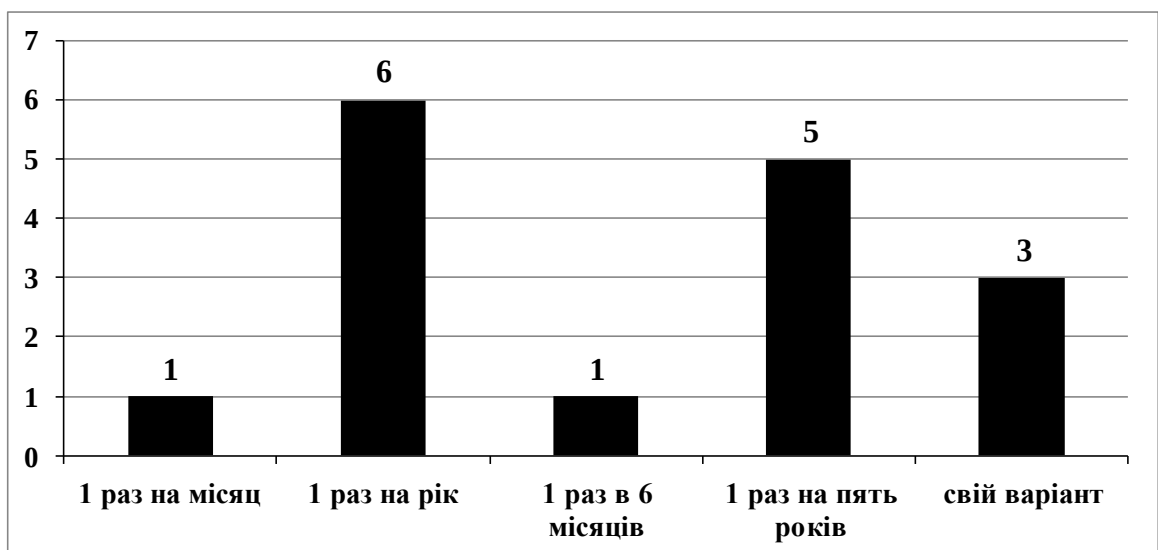

Рис. 2. Періодичність звернень підприємств промисловості до науковців з приводу екологічних розробок

Ми можемо зазначити, що найчастіше промислові підприємства звертаються із замовлення на екологічні розробки раз на рік – 6 респондентів; раз на 5 років – 5 респондентів; та по одному разу на місяць або раз на шість місяців відповіли по одному респонденту відповідно.

Дані досліджень свідчать, що на сьогоднішній день недостатньо повно використовують науковий потенціал своєї країни. Основний економічний цикл: 1 раз в рік або 1 раз на п'ять років. Необхідно зазначити, що економічний цикл придбання розробок 1 раз на 5 років це досить поганий показник як для розвитку науки, так і для промислових підприємств стосовно втілення екологічних розробок. Економічний цикл в один рік, це, ми вважаємо, є досить нормальним показником, через те що розробка нових екологічних винаходів потребує часу для досліджень.

Стосовно дослідження підприємств промисловості, респондентам було задане наступне питання:

«Ваше підприємство ☐ кредитувало / ☐ брало кредит на екологічні розробки і їх впровадження

Якщо так, то, з якою періодичністю:

☐ 1 раз на місяць;	☐ 1 раз в шість місяців;
☐ 1 раз на рік;	☐ 1 раз в п'ять років;
☐ свій варіант».	

Це питання з початку дозволить виявити, яка кількість підприємств взагалі фінансувало екологічні розробки, а потім, ми можемо дізнатися, як часто воно це робило. За результатами дослідження, ми можемо зазначити, що лише три підприємства кредитувало/брало кредит на впровадження екологічних розробок, але це складає лише 8%, 1 респондент, представник металургійної промисловості зовсім не відповів на це питання, а 33 респондента (97,2%) визначили що їх підприємства не кредитувало та не брало кредит на екологічні розробки. Більш наглядно даний розподіл підсумкових відповідей ми можемо бачити на рис. 3. Отримання кредиту в сучасних умовах для підприємств промисловості є досить складним та

економічно ризикованим вчинком, особливо з урахуванням інфляції в країні та відсотків за повернення кредиту, та, безумовно враховуючи коливання курсу національної валюти.

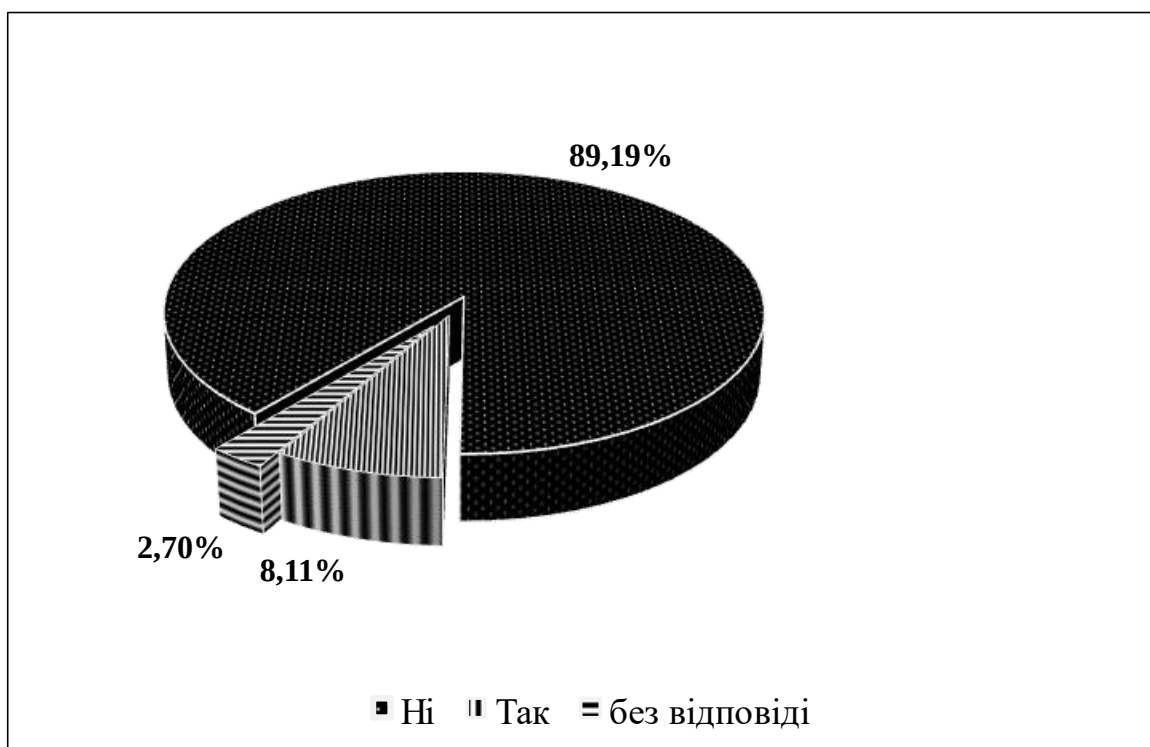

Рис. 3. Результати дослідження стосовно того, чи підприємство кредитувало / брало кредит на екологічні розробки і їх впровадження

Серед тих підприємств, що все ж таки кредитували/брали кредит, було запропоновано встановити періодичність даних заходів. Результати наведені в табл. 2.

Таблиця 2. Частота кредитування екологічних розробок промисловими підприємствами

№ респондента	З якою періодичністю Ваше підприємство $\triangle$ кредитувало / $\triangle$ брало кредит на екологічні розробки і їх впровадження				
	1 раз на місяць	1 раз на рік	1 раз в шість місяців	1 раз в п'ять років	свій варіант
12	0	0	0	0	0
18	0	0	0	1	0
19	0	0	0	1	0
Усього	0	0	0	2	0

Ми можемо зазначити, що один з представників промислових підприємств, який відповів позитивно на запитання стосовно кредитування екологічних розробок не вказав як часто це робиться, інші два респондента вказали періодичність, яка дорівнює - раз на п'ять років. Виходячи з цього, ми можемо зробити висновок, що кредитування екологічних розробок, це виняток. «Так» відповіли респонденти, які представляли хімічну промисловість (1 респондент) та переробну (2 респондента).

Основна складність при купівлі наукових розробок, особливо екологічного напрямку, це, безумовно, наявність грошових коштів. Результати досліджень показали, що підприємства промисловості, в своїй більшості, не беруть кредитів на фінансування екологічних проектів. Це зумовлено рядом об'єктивних обставин, серед яких:

- високі відсотки за кредит;
- кризові явища в економіці;
- спад ділової активності підприємств;
- зменшення обсягів збуту продукції, і як наслідок, зменшення прибутку підприємства [10].

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Взаємодія науковців та промисловців, особливо в питаннях екології, є стратегічним питанням, яке повинно вирішуватись на державному рівні. Для ефективної взаємодії науковців та підприємств промисловості необхідно розробити шляхи, які допоможуть підприємствам в різних ринкових умовах, піклуватися про екологічність свого виробництва та своєї продукції постійно співпрацюючи з науковими організаціями вдосконалюючи технологічні процеси. При зближенні науковців та підприємців, науковці стають впевненіші у своїх наукових силах і своїй потребі для підприємства та держави. В свою чергу, підприємства промисловості, співпрацюючи з провідними науковцями підтверджують свій авторитет та наукову спрямованість свого виробництва, що, в свою чергу, веде до підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Таким чином, можливість спонукання підприємств до співпраці з науковими організаціями, вивчення їх взаємодії, необхідність ґрунтованого втручання з боку держави, фінансова підтримка екологічних наукових розробок з боку державних та недержавних фондів, сприяння інвесторів, як вітчизняних, так і іноземних значно може підвищити екологічну ситуацію в країні в цілому.

Література

1. Бистряков І. К. Пространственный концепт обоснования эколого-экономического развития. *Економіка України*. 2018. № 11-12. С. 134-147. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ekukrr_2018_11-12_11
2. Веклич О. Рамковий концепт оцінювання екосистемних активів територіальних громад. *Економіка природокористування і сталий розвиток*. К. : ДУ ІЕПСР НАН України, 2021. № 9 (28). С. 43-49.
3. Герасимчук З., Каранда А. «Зелена» економіка як інструмент стійкого розвитку регіону. *Проблеми розвитку технологій, держави та суспільства у цифрову епоху* : матеріали III Чорноморської міжнар. наук.-практ. конф., 2019, С. 121.
4. Мельник Л. Г. Драйвери і інструменти формування адитивної економіки. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2023. № 3. С. 16-28. DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-666X/2023-83-2>
5. Погріщук Г. Б. Концептуалізація системи інноваційно-екологічного розвитку аграрного сектора економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 4. С. 17–21. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2018_4_4
6. Залавський Р. В., Скакальський Ю. С. Сучасні тенденції оцінки інвестиційної привабливості проектів. *Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами* : зб. матеріалів II Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. студентів, аспірантів та молодих вчених. (Київ, 7 груд. 2018 р.). Київ: КНЕУ, 2018. С. 115–117.
7. Хвесик М., Обиход Г. Параметризація резилієнтності екологічної безпеки до зовнішніх та внутрішніх змін. *Міжгалузеві диспути: динаміка та розвиток сучасних наукових досліджень* : матеріали V міжнар. наук. конф.

(м. Тернопіль, 22.03.2024 р.). Тернопіль, 2024. С. 24–26. URL: <https://archive.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/1103>

8. Горбач Л., Рубан О., Гуменюк, Я. Зелена економіка та сталє виробництво в умовах глобалізації. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 59. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-8>

9. Horoshkova L. A, Khlobistov Ie. V., Trofimchuk V. O. The relationship between economic growth and the assimilation potential of the environment in ensuring the sustainable development of the national economy. *Project management and production development*, 2019. No 1(69), P. 24-37. URL: <http://www.pmdp.org.ua/images/Journal/69/3.pdf>

10. Чуприна Н. М. Управління еколого-орієнтованим розвитком промислових підприємств : монографія. Д. : ДВНЗ УДХТУ, 2018. 354 с.

References

1. Bystriakov, I.K. (2018), “Spatial concept of justification of ecological and economic development”, *Ekonomika Ukrainy*, vol. 11-12, pp. 134-147, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ekukrr_2018_11-12_11 (Accessed 25 Nov 2024).

2. Veklych, O. (2021), “A framework concept for assessing ecosystem assets of territorial communities”, *Ekonomika pryrodokorystuvannia i stalij rozvytok*, vol. 9 (28), pp. 43-49.

3. Herasymchuk, Z. and Karanda A. (2019), “Green economy as a tool for sustainable development of the region”, *Problemy rozvytku tekhnolohij, derzhavy ta suspil'stva u tsyfrovu epokhu : materialy III Chornomors'koi mizhnar. nauk.-prakt. konf.* [Problems of development of technologies, state and society in the digital era: materials of the III Black Sea International Scientific and Practical Conference], pp. 121.

4. Mel'nyk, L.H. (2023), “Drivers and tools for the formation of the additive economy”, *Naukovyj pohliad: ekonomika ta upravlinnia*, vol. 3, pp. 16-28. <https://doi.org/10.32782/2521-666X/2023-83-2>

5. Pogrytschuk, G. (2018), “Conceptualization of the system of innovational and environmental development of the agricultural sector of economy”,

Investytsiyi: praktyka ta dosvid, vol. 4, pp. 17–21, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2018_4_4 (Accessed 25 Nov 2024).

6. Zalavs'kyj, R.V. and Skakal's'kyj, Yu.S. (2018), “Current trends in assessing the investment attractiveness of projects”, *Suchasni instrumenty upravlinnia korporatyvnymy finansamy : zb. materialiv II Vseukr. nauk.-prakt. internet-konf. studentiv, aspirantiv ta molodykh vchenykh* [Modern instruments of corporate finance management: a collection of materials of the II All-Ukrainian scientific and practical Internet conference of students, postgraduates and young scientists], KNEU, Kyiv, Ukraine, 7 Dec. 2018, pp. 115–117.

7. Khvesyk, M. and Obykhod, H. (2024), “Parameterisation of environmental safety resilience to external and internal changes”, *Mizhhaluzevi dysputy: dynamika ta rozvytok suchasnykh naukovykh doslidzhen' : materialy V mizhnar. nauk. konf.* [Interdisciplinary debates: dynamics and development of modern scientific research: materials of the V International scientific conference], Ternopil, Ukraine, 22.03.2024, pp. 24–26, available at: <https://archive.mcmd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/1103> (Accessed 25 Nov 2024).

8. Horbach, L., Ruban, O. and Humeniuk, Ya. (2023), “Green economy and sustainable production in the context of globalisation”, *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 59. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-8>

9. Horoshkova, L.A, Khlobistov, Ie.V. and Trofimchuk, V.O. (2019), “The relationship between economic growth and the assimilation potential of the environment in ensuring the sustainable development of the national economy”, *Project management and production development*, vol. 1(69), pp. 24-37, available at: from <http://www.pmdp.org.ua/images/Journal/69/3.pdf> (Accessed 25 Nov 2024).

10. Chupryna, N.M. (2018), *Upravlinnia ekoloho-orientovanyim rozvytkom promyslovykh pidpryemstv* [Managing the environmentally friendly development of industrial enterprises], DVNZ UDKhTU, Dnipro, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 06.12.2024 р.